

KENIZE MOYPAT

Η ΓΗ ΤΩΝ ΑΘΩΩΝ

*Αφιερωμένο στις Marine Jacquemin,
Christine Ockrent, Florence Aubenas,
Liseron Boudoul και όλες τις άλλες
αδελφές μου, σπουδαίες ρεπόρτερ
και πολεμικές ανταποκρίτριες.*

«Σπιούνα!»

Η κατηγορία ήχησε σαν κρότος μαστιγίου. Ο μαυροντυμένος άντρας σηκώθηκε όρθιος με ύφος απειλητικό.

«Νόμισες πως θα με ξεγελούσες, κακομοίρα μου! Δεν έχεις ιδέα για τη δύναμη της -ουντ-Ντάουα, έχουμε κεραίες παντού. Ξέρουμε ποιά είσαι, τώρα όμως πρέπει να μας πεις και για ποιόν δουλεύεις!»

«Μα εγώ... εγώ δουλεύω για την εφημερίδα μου, τον *Παρατηρητή του Κόσμου*», ψέλλισε η Ανν, πελιδνή, «δεν είμαι κατάσκοπος, δημοσιογράφος είμαι!»

«Δημοσιογράφος!» κάγχασε ο μαυροντυμένος άντρας, «Όλοι έτσι λένε. Αλλά, όπως κι οι άλλοι, κάποια στιγμή θα ομολογήσεις».

Και απευθυνόμενος σε δυο άντρες που έστεκαν δίπλα του ο μαυροφόρος είπε: «Ρίξτε την στο μπουντρούμι! Και να μείνει εκεί μέχρι να θυμηθεί για ποιόν δουλεύει».

Εκείνοι αρπάζουν βίαια τη νεαρή γυναίκα και αγνωώντας τις διαμαρτυρίες της την αναγκάζουν να κατεβεί μια στριφογυριστή σκάλα και, στη συνέχεια, να διασχίσει έναν μακρύ διάδρομο, ώσπου φτάνουν σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο που το φωτίζει μόνο ένας στενός φεγγίτης.

Η Ανν ουρλιάζει από τον τρόμο. Γρατζουνάει, δαγκώνει, παλεύει. Άδικος κόπος, οι άντρες τη σπρώχνουν βίαια μέσα στο δωμάτιο και κλείνουν τη βαριά σιδερένια πόρτα.

Μέσα στο μισοσκόταδο, η Ανν διακρίνει έναν παλιό σομιέ σκεπασμένο μ' ένα κάλυμμα απροσδιόριστου χρώ-

ματος και, σε μια γωνιά, έναν κίτρινο πλαστικό κουβά. Αυτή είναι όλη κι όλη η επίπλωση.

Όρθια στη μέση του δωματίου, προσπαθεί να ελέγξει τον πανικό που την πνίγει. Παίρνει βαθιές ανάσες, κλείνει τα μάτια και φαντάζεται ότι κάνει περίπατο στην καταπράσινη γαλλική εξοχή... Σιγά-σιγά ξαναβρίσκει την ηρεμία της, συγκεντρώνεται και ανατρέχει βήμα προς βήμα στα γεγονότα του απογεύματος, μήπως καταλάβει πώς κατέληξε να βρεθεί φυλακισμένη. Μήπως φέρθηκε ασύνετα; Όμως, για δημοσιογράφο που εργάζεται σε ζώνες υψηλού κινδύνου πού αρχίζει και πού τελειώνει η έννοια σύνεση;

«Σκαλίζεις», της είπε μια μέρα ένας φίλος Πακιστανός. «Να προσέχεις, εδώ δεν μας αρέσουν αυτά».

Αυτή δεν έκανε παρά τη δουλειά της.

Ποιόν ενοχλεί λοιπόν;

Κάθεται στην άκρη του ντιβανιού με το κεφάλι γεμμένο στις παλάμες της και ανατρέχει στις προηγούμενες εβδομάδες...

Κεφάλαιο 1

Σήμερα είναι το Μπασάντ, η γιορτή της άνοιξης. Στον ουρανό, σαν πελώρια πουλιά, πετάνε με χάρη χιλιάδες χαρταετοί σε κάθε σχήμα και χρώμα. Στις στέγες και στις ταράτσες της παλιάς πόλης της Λαχώρης ο κόσμος συνωστίζεται για να πάρει μέρος ή απλά για να θαυμάσει τη μεγαλόπρεπη χορογραφία που δοξάζει τον ήλιο, θ' αποξηράνει τις σοδειές του καλαμποκιού και του σταριού και θα εξασφαλίσει τροφή για όλον τον χρόνο.

Αρχικά γιορτή των ινδουιστών, το Μπασάντ είναι χιλιόχρονη παράδοση που γιορτάζεται απ' όλες τις κοινότητες, και η Λαχώρη, πρωτεύουσα του Πουντζάμπ, καυχιέται πως είναι το αδιαμφισβήτητο κέντρο αυτών των εκδηλώσεων.

Έχοντας φτάσει την παραμονή από ένα Παρίσι γκριζό και βροχερό, η Ανν Λε Γκενέκ παρατηρεί έκθαμβη τις μυριάδες εκείνες λάμπεις στον γαλανό ουρανό και ξαφνιάζεται βλέποντας τις παρέες των αντρών αλλά και των γυναικών με τα βαθιά ντεκολτέ να φλυαρούν και να γελάνε σε χαρούμενη και χαλαρή ατμόσφαιρα. Δεν είναι ακριβώς η εικόνα που είχε σχηματίσει για το Πακιστάν.

Η εφημερίδα της, ένα εβδομαδιαίο παριζιάνικο φύλλο με κύρος, της είχε αναθέσει μια σειρά ανταποκρίσεων γι' αυτή τη χώρα την τόσο λίγο γνωστή στους Δυτικούς, σύμμαχό τους ωστόσο εδώ και δέκα χρόνια αφότου τα στρα-

τεύματα του NATO στο Αφγανιστάν άρχισαν να πολεμούν την Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν. Σύμμαχό τους, αλήθεια; Πολλοί αμφιβάλλουν, κατηγορούν τη χώρα για διπλό παιχνίδι και ανησυχούν... Επειδή το Πακιστάν διαθέτει τη βόμβα. Θα μπορούσαν να την πάρουν στα χέρια τους οι ισλαμιστές; Παρά τις διαβεβαιώσεις της Ισλαμαμπάντ, είναι ο εφιάλτης που κρατά σε επιφυλακή όλες τις μυστικές υπηρεσίες του κόσμου. Πολύ περισσότερο αφού οι πλημμύρες των τελευταίων ετών επιδείνωσαν περισσότερο την ένδεια: ως ποιόν βαθμό έχουν πάρει ριζοσπαστικές θέσεις οι αγρότες που βοηθούνται κυρίως από τις ισλαμιστικές οργανώσεις; Εκατοντάδες χιλιάδες απ' αυτούς εξακολουθούν να φυτοζωούν σε καταυλισμούς προσφύγων, ιδανικούς χώρους στρατολόγησης για τους εξτρεμιστές.

Στη βεράντα του σπιτιού αυτής της οικογένειας πατρικών, άντρες και γυναίκες με φουλάρια κι εσάρπες σε ζωηρό κίτρινο χρώμα, χρώμα του ανοιξιζάτικου ήλιου, παρατηρούν τους χαρταετούς που αποδύονται σ' έναν αισθησιακό χορό, πότε κοντά πότε μακριά μεταξύ τους, ξεδιπλώνοντας χρώματα σαν παγώνια και δημιουργώντας θαρρείς εν γνώσει τους μια μαγεία. Η Ανν τους παρατηρεί με γερμένο πίσω το κεφάλι, συνεπαρμένη, είναι χιλιάδες, ο ένας χαρταετός καλύτερος από τον άλλον· οι κάτοικοι της Λαχώρης το θεωρούν τιμή να δημιουργούν γνήσια έργα τέχνης, κυρίως όμως τη συνεπαίρνει η αρμονία του θεάματος, η γλύκα, η ποιητικότητα... Ξάφνου η γλύκα μετατρέπεται σε μάχη: σαν αστραπή, ένας αετός επιτίθεται στη λεία που έδειχνε να φλερτάρει, και μ' ένα ξερό και φονικό χτύπημα κόβει το σχοινί που την κρατούσε στη γη. Το πανέμορφο πουλί χάνει την ισορροπία του, ταλαντεύεται, στροβιλίζεται γύρω από τον εαυτό του και πέφτει βαρύ στο έδαφος μέσα στις επευφημίες του πλήθους.

Η Ανν ξυπνάει από το όνειρο και ρωτάει τον διπλανό της: «Τί συνέβη; Ατύχημα;»

«Κάθε άλλο. Βλέπετε, ο ερχομός της άνοιξης γιορτάζεται με χοροδραμα, κυρίως όμως με τις μάχες των χαρταετών. Εδώ και κάμποσο καιρό, αυτές οι μάχες έχουν περισσότερα θύματα επειδή, με την εξέλιξη της τεχνικής, οι σπάγκοι τους γίνονται όλο και πιο φονικοί: τις βουτάνε σε ασπράδι αυγού, κι ενώ παραδοσιακά τις στόλιζαν με κομματάκια γυαλιού που έκοβαν σαν ξυράφια, πρόσφατα και παρά την απαγόρευση, κάποιοι χρησιμοποιούν ίνες ατσαλιού ιδιαίτερα επικίνδυνες».

Κι αυτή που νόμιζε ότι στην ουράνια εκείνη χορογραφία έβλεπε κάποιο σύμβολο ειρήνης...

Γ

Ενώ οι υπηρέτες με το λευκό σακάκι σερβίρουν κεμπάμπ και πακόρα, μικρές ζύμες γεμιστές με κρέας και λαχανικά σε ασημένιες πιατέλες, ένας ηλικιωμένος κύριος παρατηρεί με στεναγμό: «Και να σκεφτείς ότι σίγουρα είναι η τελευταία φορά!»

«Γιατί αυτό;» αναφωνούν κάποιοι από τον περίγυρο.

«Η κυβέρνηση θέλει να καταργήσει τους εορτασμούς με το επιχείρημα ότι προκαλούν θανάτους: κάθε χρόνο οι μηχανόβιοι κόβουν τον λαιμό τους πέφτοντας με ταχύτητα πάνω στα ατσάλινα σύρματα των χαρταετών».

Τα λόγια του γίνονται δεκτά με σαρκαστικά γέλια.

«Ευτυχώς που η γελοιότητα δεν σκοτώνει! Οι κυβερνήτες μας θα θεσπίσουν νόμο ενάντια στα σύρματα των χαρταετών, ενώ διαφωνούν στη λήψη μέτρων ενάντια στις ομάδες των εξτρεμιστών που εδώ και χρόνια προκαλούν χιλιάδες θύματα!»

«Στην πραγματικότητα θέλουν να κάνουν χάρη στους μάουλβι τους σουνίτες ιερείς». Τα εν λόγω άτομα δεν εννοούν να καταλάβουν πως η ινδουιστική αυτή γιορτή γιορτάζεται απ' τους μουσουλμάνους αιώνες τώρα».

Υψώνονται κάποιες φωνές με σχόλια που ανατρέχουν νοσταλγικά στην αλλοτινή Λαχώρη που χάθηκε με τον διαμελισμό της χώρας σε Ινδία και Πακιστάν, μια πόλη όπου βασίλευε η σύμπνοια μεταξύ των διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων, όπου οι πλούσιοι μαικήνες υποστήριζαν την εκλεπτυσμένη καλλιτεχνική ζωή. Σήμερα η Λαχώρη δεν είναι παρά η σκιά του εαυτού της, ενώ ήταν το πιο λαμπρό κέντρο σ' ολόκληρο τον Βορρά των Ινδών χάρη στην ινδουιστική της ελίτ, ενώ οι μουσουλμάνοι ήταν κυρίως γαιοκτήμονες, συνήθως αγράμματοι.

«Τώρα έχουμε μια τάξη μουσουλμάνων επιχειρηματιών», αναφωνεί μια κυρία, «αλλά εκτός απ' τους ουρανοξύστες και τους αυτοκινητόδρομους τί άλλο κάνουν για τη Λαχώρη;»

Ακολουθούν διαμαρτυρίες, και αρκετή φασαρία, και η Ανν απομακρύνεται.

Υ

Την προηγούμενη, μόλις αποβιβάστηκε από το αεροπλάνο, το πρώτο της τηλεφώνημα έγινε στον Τζαμάλ Χαν, έναν διάσημο δημοσιογράφο που είχε γνωρίσει στην Ουάσιγκτον, όπου τον είχαν τοποθετήσει.

«Πάνω στην ώρα ήρθες, αύριο είναι το Μπασάντ, θα σε πάω σ' έναν φίλο. Κάθε χρόνο δίνει μια υπέροχη δεξίωση με καλεσμένη όλη την αφρόχρεμα! Έτσι θα μπεις για τα καλά μέσα στην υψηλή πακιστανική κοινωνία και θα γνωρίσεις άτομα που μπορεί να σου φανούν χρήσιμα.

Γιατί, να το ξέρεις, εδώ δεν γίνεται τίποτε χωρίς διασυνδέσεις. Έπειτα το παιχνίδι περνάει στα δικά σου χέρια!»

Ο Τζαμάλ είναι καμιά σαρανταριά χρονών. Αθλητικός, ηλιοκαμένος, είναι ειδικός στο θέμα των Ταλιμπάν, εδώ και δέκα χρόνια. Μ' αυτήν την ιδιότητα, έγινε το χαϊδεμένο παιδί του δυτικού τύπου και κυρίως των Αμερικανών, οι οποίοι τον συμβουλεύονται τακτικά. Είναι παντρεμένος με μια γοητευτική Πορτογαλίδα, κάτι που δεν τον εμποδίζει, όμως, να γλυκοκοιτάζει όμορφες γυναίκες, και η ευλύγιστη σιλουέτα της νεαρής δημοσιογράφου δεν τον αφήνει αδιάφορο. Η Γκαμπριέλα το γνωρίζει και δεν χάνει τον καιρό της με ζήλειες. Μολονότι κι αυτή με τα μαύρα της μαλλιά κομμένα αγορίστικα και τα διαπεραστικά γαλάζια μάτια...

Η Ανν έκανε τη γνωριμία τόσο πολλών ατόμων που ένωσε να χάνεται λιγάκι μέσα στους κοσμικούς κύκλους των ανθρώπων με το διαπεραστικό βλέμμα. Για να μη σοκάρει κανέναν στη φημολογούμενη υπερσυντηρητική κοινωνία του Πακιστάν, φρόντισε να φορέσει μια φαρδιά τουνίκ με κλειστό λαιμό και μακριά μανίγια, με αποτέλεσμα να αισθάνεται γελοία ανάμεσα στα εκτυφλωτικά πλάσματα με τα εφαρμοστά φορέματα και τα διαφανή σάρι που δεν κρύβουν τίποτε από τα καλλίγραμμα κορμιά τους. Πολύ θα ήθελε οι Γάλλοι φίλοι της, που θεωρούν το Πακιστάν άντρο πρωτόγονων γενειοφόρων, γυναικών με μαντίλα και τρομοκρατών, να βρίσκονταν τώρα κοντά της ανάμεσα στους κομφούς άντρες με τα άψογα κουρτά* και τις σοφιστικέ γυναίκες που το μελαψό δέρμα τους έρχεται σε αντίθεση με τα ζωηρά χρώ-

* Μακρύ ένδυμα από βαμβάκι ή μετάξι που φοριέται από άντρες και γυναίκες.

ματα των βαθιών ντεκολτέ τους μόλις και μετά βίας κρυμμένο με μια διάφανη εσάρπα. Οι νεότερες δεν έχουν την παραμικρή αναστολή: καλλονές με κατάμαυρα μαλλιά και ρίμελ στα μάτια, τις περισσότερες φορές ντύνονται με την τελευταία λέξη της μόδας στο Λονδίνο ή στο Παρίσι, με εφαρμοστά τζιν κεντημένα με στρας και μικροσκοπικά τοπάκια δεμένα στη γυμνή πλάτη τους. Με την κλασική πακιστανική ενδυμασία της, η Ανν αισθάνεται τελείως εκτός τόπου.

Ευτυχώς την καθησυχάζει το βλέμμα θαυμασμού του οικοδεσπότη της, ενός λεπτού πενηντάρη: «Είναι τιμή μας η παρουσία σας, κυρία μου!» λέει με ζεστή φωνή.

Η Ανν χαμογελάει, αλλά δεν τον διορθώνει. Έχει από καιρό καταλάβει ότι, στην Ανατολή, όταν περάσεις τα είκοσι σε στραβοκοιτάζουν αν είσαι ‘δεσποινίς’. Υποψιάζονται αμέσως ότι υπάρχει κάποιος κουσούρι που κάνει αδύνατο τον γάμο ή ότι είσαι γυναίκα ελαφρών ηθών που αρνιέται τα δεσμά του γάμου με συνέπεια να γίνεται ακόλαστη και εύκολη λεία.

Αφού υποδέχτηκε αυτοπροσώπως την Ανν, ‘το χάριμα οφθαλμών’, ο οικοδεσπότης πηγαίνει στην άλλη άκρη της ευρύχωρης βεράντας για να υποδεχτεί νεόφερτους καλεσμένους.

Ο Τζαβέντ Χαν είναι υπουργός στην παρούσα κυβέρνηση, όπως και σ’ όλες σχεδόν τις προηγούμενες κυβερνήσεις επί μια εικοσαετία, εξηγεί ο Τζαμάλ. Είναι ο κληρονόμος μιας από τις επιφανέστερες φεουδαρχικές οικογένειες του Πουντζάμπ. Μετά από ένα σύντομο πέραςμα στην αντιπολίτευση, σήμερα είναι στυλοβάτης της κυβέρνησης την οποία είχε προηγουμένως πολεμήσει. Κάτι που δεν εκπλήσσει κανέναν σ’ ετούτη τη χώρα όπου, συχνά, τα αδέρφια μοιράζονται στα διάφορα πο-

λιτικά κόμματα ώστε, οτιδήποτε κι αν συμβεί, να διασφαλίσουν τα συμφέροντα της οικογένειας.

«Κατάλαβα!» παρατηρεί η Ανν με κάποια θυμηδία. «Δηλαδή δεν έχει συγκεκριμένες πολιτικές πεποιθήσεις... Να υποθέσω ότι, τουλάχιστον, πρόκειται για καλό τεχνοκράτη;»

«Καθόλου! Είναι σπουδαίος φεουδάρχης, κάτι πολύ πιο σημαντικό, αφού φέρνει μαζί του χιλιάδες ψήφους των κολίγων του».

«Το Πακιστάν είναι πολύ ιδιαίτερη δημοκρατία!» σχολιάζει ειρωνικά η Γκαμπριέλα. «Όπως και άλλες χώρες άλλωστε. Στην Ινδία, για παράδειγμα, όπου δεν υπάρχουν πια μεγάλα φέουδα, τα πολιτικά κόμματα αγοράζουν τις ψήφους των φτωχών μ' ένα σακί ρύζι!»

«Πιστεύεις πως είναι καλύτερα στην Ευρώπη, όπου ψηφίζετε όχι τόσο τα προγράμματα που δεν τηρούνται ποτέ, αλλά τα όμορφα λόγια του υποψηφίου που σας κρατά στη συνέχεια δέσμους ό, τι κι αν κάνει;» αντιγυρίζει ζωηρά ο Τζαμάλ.

Α, όχι πάλι τα ίδια!... Η Ανν γυρίζει και φεύγει, έχει βαρεθεί τις στείρες συζητήσεις που φέρνουν σε αντιπαράθεση τους φίλους της, εδώ όπως και στη Γαλλία.

Μ' ένα ποτήρι ουίσκι στο χέρι –η μαύρη αγορά γνωρίζει λαμπρές μέρες σ' ετούτη τη χώρα όπου απαγορεύεται αυστηρά το οινόπνευμα– εντοπίζει καθισμένο σ' ένα ντιβάνι έναν ηλικιωμένο κύριο πολύ λεπτό, ντυμένο με ένα λεπτοκεντημένο, άσπρο κουρτά κοριντάρ*. Ο κόσμος συνωστίζεται γύρω του, κάποιοι τον αγκαλιάζουν εγκάρ-

* Παντελόνι του οποίου φαίνεται μόνο το κάτω μέρος, πολύ σφιχτό και πλισσαρισμένο στη γάμπα, όπως το φορούσαν στην αυλή των Μογγόλων. Φοριέται από άντρες ή από γυναίκες.

δια, άλλοι υποκλίνονται χαιρετώντας με σεβασμό. Δίπλα του, ο αρχιθαλαμηπόλος ανησυχεί: μήπως ο κύριος πεινάει, διψάει, μήπως έχει κουραστεί;

Μ' ένα γλυκύτατο χαμόγελο, ο ηλικιωμένος κύριος μουρμουρίζει:

«Φίλε μου, ξέρεις πολύ καλά ότι, όταν βρίσκομαι στη Λαχώρη, είμαι πάρα πολύ ευτυχισμένος για να κουραστώ».

Κάποιος δίπλα στην Ανν, την ενημερώνει.

«Είναι ο Σρι Νάντα, ινδουιστής από πολύ παλιά οικογένεια της Λαχώρης. Υπήρξε ο καλύτερος φίλος του πατέρα του οικοδεσπότη μας. Το 1947, με τη διάσπαση, αναγκάστηκε να φύγει για το Δελχί, όπως εκατοντάδες χιλιάδες ινδουιστές... Ήταν δεκαοκτώ χρονών. Όταν όμως ξανάνοιξαν τα σύνορα το 1955, άρχισε να έρχεται κάθε χρόνο για το Μπασάντ. Λέει ότι δεν μπορεί να συνηθίσει στο Δελχί, πως η πραγματική του πατρίδα είναι η Λαχώρη».

Θα υπήρχαν στην Ινδία χιλιάδες Σρι Νάντα που νοσταλγούν τη χώρα καταγωγής τους, συνέχισε ο καλεσμένος δίπλα στην Ανν, όπως και πολλοί Πακιστανοί που διατηρούν την πικρία για την απώλεια των φίλων τους και την ανοιχτή κοινωνία όπου δεν υπήρχαν θρησκευτικά εμπόδια. Την πρώτη χρονιά που επιτράπηκε σε ινδουιστές και σιχ να επιστρέψουν, για τέσσερις ημέρες με την ευκαιρία ενός αγώνα κρίκετ, η Λαχώρη ολόκληρη ήταν εκεί να τους υποδεχτεί. Ήρθαν ακόμη άνθρωποι από πόλεις απόμακρες με την ελπίδα να ξανασυναντήσουν παλιούς γνωστούς. Φίλοι αγχάλιαζαν φίλους αναφωνώντας με χαρά, γελούσαν και έκλαιγαν από συγκίνηση, αναπολώντας τις παλιές καλές ημέρες, όταν ζούσαν μαζί. Η δολοφονική παράνοια του διαμελισμού, υποδαυλισμένη από τους πολιτικούς, είχε από καιρό δώσει τη θέση της στη νοσταλγία για τους χαμένους συντρόφους, και η επανα-

σύνδεση ήταν απεριγράπτη ευτυχία. Στις κεντρικές διασταυρώσεις είχαν υψωθεί πανό που έγραφαν στα ινδουιστικά: ‘Καλωσορίσατε, Ινδοί φίλοι μας!’ Κοντά στα εμπορικά κέντρα είχαν στηθεί τραπέζια με κάθε λογής αναψυκτικά. Για τέσσερεις ολόκληρες ημέρες η πόλη ολόκληρη άλλη σκέψη δεν είχε παρά να γιορτάσει για τους παλιούς της κατοίκους που τόσο τους είχε αποζητήσει.

Το δράμα του διαμελισμού... Η Ανν είχε ακούσει να μιλάει γι’ αυτό αρκετές φορές ο Γιανίκ, ο παππούς της, που το 1947 ήταν ένας από τους ακολούθους στο προξενείο της Λαχώρας. Η τραγική γέννηση του Πακιστάν, ο βίαιος διαχωρισμός των πληθυσμών που από αιώνες ζούσαν μαζί, η απόλυτη έλλειψη προετοιμασίας –οι Άγγλοι αποσύρθηκαν έναν χρόνο νωρίτερα από την προβλεπόμενη ημερομηνία– οι σφαγές που ακολούθησαν, τα τρένα που έφταναν από τις δυο πλευρές των συνόρων γεμάτα πτώματα, της είχε αφηγηθεί τα πάντα. Ακούγοντάς τον, η Ανν βίωσε τη φρίκη και κατανόησε το μίσος που περνάει από γενιά σε γενιά. Σήμερα, όμως, διαπίστωνε πόσο πιο βαθύς ήταν ο πόνος για τη ρήξη ενός δεσμού ανάμεσα σε ανθρώπους που αγαπιούνταν.

Η Λαχώρα, ‘το Παρίσι των Ινδιών’ την αποκαλούσαν, τόσο γλυκιά και εκλεπτυσμένη ήταν η ζωή, δεν συνήλθε ποτέ. Σε απόσταση τριάντα χιλιομέτρων από τα σύνορα, αποτελεί τον πρώτο σταθμό απέναντι στον εχθρό αδελφό, την ισχυρή αυτή Ινδία που ναι μεν της προκαλεί φόβο, ταυτόχρονα, όμως, διατηρεί γι’ αυτήν μια άσβεστη νοσταλγία.

Η Ανν συλλογιέται τον παππού της, τον οποίο λάτρευε, και που της μιλούσε για τη Λαχώρα με τόσο ενθουσιασμό. Ωστόσο, μόνον όταν η ίδια ανακοίνωσε στη γιαγιά της ότι έφευγε για το Πακιστάν, ανακάλυψε πόσο

προσωπικοί ήταν οι δεσμοί που τον έδεναν με την πόλη εκείνη.

Λίγο μετά την άφιξή του, ο Γιανίκ ερωτεύτηκε μια νεαρή μουσουλμάνα, τη Ρέκα, μια καλλονή. Για πολύ καιρό συναντιούνταν κρυφά με τη βοήθεια κάποιων φίλων τους. Ο Γιανίκ ήθελε να πάει να γνωρίσει τους γονείς της Ρέκα, για να ζητήσει το χέρι της, εκείνη όμως δίσταζε, φοβόταν την αντίδρασή τους: ήθελε να περιμένει την κατάλληλη στιγμή. Η στιγμή αυτή δεν ήρθε ποτέ, αφού στις 15 Αυγούστου του 1947 ανακηρύχθηκε επίσημα ο διαχωρισμός της Ινδίας και του Πακιστάν και η Λαχώρα, η πολιτιστική πρωτεύουσα που όλος ο κόσμος πίστευε ότι θα έμενε στην Ινδία, βρέθηκε στο Πακιστάν.

Όταν πέρασε το πρώτο σοκ, απ' άκρη σ' άκρη της πόλης επικράτησε η βία:

«Ο παππούς σου είχε ραντεβού με τη Ρέκα, αλλά τον κράτησε στο Προξενείο ένα πλήθος ανθρώπων που ικέτευαν να τους βοηθήσει να εγκαταλείψουν εκείνη την κόλαση. Όταν κατάφερε τελικά να ξεμπλέξει, έτρεξε στο ζαχαροπλαστείο, όπου συνήθιζαν να συναντιούνται. Το κατάστημα ήταν κλειστό, με το σιδερένιο ρολό κατεβασμένο, όπως όλα τα εμπορικά της πόλης. Ανήσυχος, έτρεξε στο σπίτι της Ρέκα. Το σπίτι ήταν έρημο, οι γείτονες δεν ήξεραν πού είχε πάει η οικογένεια. Ο Γιανίκ ρώτησε όλους τους φίλους τους, κανείς δεν μπόρεσε να τον δια φωτίσει.

«Επί τρεις ημέρες διέσχιζε τη φλεγόμενη πόλη, αναζητώντας απελπισμένος τη Ρέκα. Όσπου τον ειδοποίησαν ότι το Προξενείο θα έκλεινε κι ότι όλοι οι Γάλλοι έπρεπε να εγκαταλείψουν τη χώρα. Έφυγε με τον θάνατο στην ψυχή. Για μήνες ολόκληρους έγραφε στη Ρέκα, αλλά ποτέ δεν πήρε απάντηση. Έπειτα... γνώρισε εμένα».

Η Ανν άκουγε κατάπληκτη τη μικρόσωμη γιαγιά της ν' αφηγείται με ψυχραιμία πόσο τρελά ερωτευμένος ήταν ο άντρας της με μια άλλη γυναίκα. Και όταν πρόσθεσε με τη γλυκιά της φωνή: «Αφού πας στο Πακιστάν, μπορείς να προσπαθήσεις να τη βρεις», η Ανν εξανέστη:

«Για ποιόν λόγο;»

«Ήταν ο διακαής πόθος του παππού σου και είμαι σίγουρη ότι θα χαρεί αφάνταστα από εκεί πάνω, αν τον δει να εκπληρώνεται. Δεν ήθελε μόνο να μάθει αν η Ρέκα επέζησε μετά τις σφαγές, αλλά και να τη διαβεβαιώσει ότι δεν την είχε προδώσει κι ότι έκανε τα πάντα για να την ξαναβρεί».

«Μα τέλος πάντων, καλή μου γιαγιά, εσύ δεν ζήλευες;»

Η γιαγιά χαμογέλασε.

«Με τον παππού σου αγαπηθήκαμε βαθιά για σαράντα ολόκληρα χρόνια. Η Ρέκα ήταν άλλο πράγμα, ήταν το όνειρό του, το όνειρο της Ανατολής, η έκφραση της περιπετειώδους και παθιασμένης πλευράς του, ένα όνειρο που ήξερε ότι θα γινόταν συντρίμμια αντιμέτωπο με την πραγματικότητα. Αγάπησα και τη Ρέκα, αγάπησα το όνειρό του, επειδή αγάπησα στον παππού σου τα πάντα».

Υ

Η φωνή του Σρι Νάντα βγάζει την Ανν από την αναπόληση.

«Πόσο χαίρομαι που σε ξαναβλέπω, αγαπητή μου Σαμίγια! Πώς πάει η σχολή του χορού;»

«Εξαιρετικά καλά, Σρι Νάντα! Φανταστείτε ότι, παρ' όλα τα αναθέματα των μάουλβι, έχω όλο και περισσότε-

ρες μαθήτριες. Συχνά μάλιστα και κοπέλες που στους δρόμους κυκλοφορούν με μαντίλα. Μέσα απ' τον χορό ανθίζουν, ανασαίνουν. Τον χρειάζονται αυτόν τον ελεύθερο χώρο».

Η Σαμίγια είναι καμμιά σαρανταριά χρονών και η σωματική της διάπλαση, στρογγυλά στήθη και λεπτή σιλουέτα, θυμίζει γλυπτά ινδουιστικών ναών. Στο Πακιστάν είναι μία από τις δυο επαγγελματίες χορεύτριες του κατάκ, παραδοσιακού χορού της βόρειας Ινδίας. Κατά κανόνα, δέχεται απειλές από φονταμενταλιστές, αλλά δεν επιτρέπει να την πτοήσουν.

Εκείνη τη στιγμή πλησιάζει ένας νεαρός με πυκνά μαύρα μαλλιά και με κορμί κάπως άχαρο:

«Σας παρακαλώ, Σρι Νάντα. Πέστε της να σταματήσει. Θα καταλήξει να τη σκοτώσουν!»

Και απευθυνόμενος στη Σαμίγια, προσθέτει:

«Είσαι τρελή! Οι ισλαμιστές έχουν λυσσάξει, σε κατηγορούν ότι διαφθείρεις τη νεολαία κι έχουν ορκιστεί να σ' εμποδίσουν».

Η Σαμίγια γίνεται κατακόκκινη.

«Θα προτιμούσες να μείνω στο σπίτι με τα χέρια σταυρωμένα;» αντιγυρίζει τσαντισμένη.

Με διπλωματικό τρόπο, ο Τζαμάλ επεμβαίνει και πιάνει τον νεαρό από το μπράτσο.

«Άφησέ την ήσυχη, Καρίμ, ούτε αδελφός της είσαι ούτε σύζυγος. Η Σαμίγια δεν σε χρειάζεται για να ξέρει πώς θα φερθεί».

Και χάριν αντιπερισπασμού, συνεχίζει:

«Να σου συστήσω την Ανν, συνάδελφο δημοσιογράφος, μόλις χθες έφτασε. Θα γράφει μια σειρά άρθρων για την όμορφη χώρα μας, 'την πιο επικίνδυνη χώρα του πλανήτη', όπως την αποκαλεί το *Newsweek*, ένδοξος τίτλος

πράγματι! Ανν, να σου συστήσω τον Καρίμ, άνθρωπο του θεάτρου, όσο για τη Σαμίγια, γνωρίζεις ήδη τα πάντα».

«Και της δίνω απόλυτο δίκιο. Αν, με την πρόφαση του κινδύνου, ταμπουρώνεσαι μέσα στην ασήμαντη άνεσή σου, η ζωή είναι πολύ βαρετή!»

«Σοβαρά μιλάτε;»

Ο ψηλός νεαρός με το τζιν στέκεται μπροστά στην Ανν και παίρνει ύφος κατάπληκτο.

«Δηλαδή, είστε γνήσια ιδεολόγος; Ευδοκιμεί ακόμη το είδος στα δικά σας κλίματα; Ή παίζετε το συνηθισμένο θέατρο των δυτικών ηθικολόγων που ισοπεδώνουν τις χώρες μας με τις βόμβες διαλαλώντας ότι το κάνουν για το καλό μας;»

Την κοροϊδεύει, θέλει να την παρουσιάσει σαν χαζό κοριτσόπουλο, δεν θα πέσει στην παγίδα του.

«Δική σας άποψη, οπαδέ του κυνισμού», του αντιγυρίζει καρφώνοντας τα μάτια της στα δικά του. Και, χωρίς να του αφήσει περιθώριο ν' απαντήσει, του γυρίζει την πλάτη και παρά λίγο να πέσει επάνω σε μια ψηλή ξανθιά κοπέλα που καταφθάνει συνοδευόμενη από έναν άντρα λίγο πιο πίσω απ' αυτήν, με πρόσωπο μελαγχολικό, φωτισμένο από δυο βαθυπράσινα μάτια.

«Σιλβί! Εσύ εδώ!» αναφωνεί η Σαμίγια με ορθάνοιχτα μάτια. «Τί δουλειά έχεις εσύ σε κοσμικές συγκεντρώσεις; Και μάλιστα συνοδεία του θιασώτη της μπουρζουαζίας;»

Η νεοφερμένη γελάει με την καρδιά της.

«Για να ευχαριστήσω τον οικοδεσπότη μας. Μ' έχει βοηθήσει αφάνταστα! Χωρίς αυτόν, δεν θα ξεπερνούσα ποτέ τις παγίδες της γραφειοκρατίας σας».

«Η βοήθεια είναι το λιγότερο που μπορούσε να κάνει για το υπέροχο έργο σου. Ανν, να σου συστήσω τη Σιλβί, εκπρόσωπο των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στην περιοχή της

Λαχώρης, υπηρετεί σ' έναν καταυλισμό προσφύγων. Και τον Ταχέρ, πρώην σύζυγό μου, πρώην στρατιωτικό, νυν διευθυντή ενός ιδρύματος μελετών για τη θέση της εργατικής τάξης και του συνδικαλισμού στο Πακιστάν».

«Χαίρω πολύ, Ανν», λέει χαμογελώντας η Σιλβί. «Αν οι εν λόγω καταυλισμοί σ' ενδιαφέρουν σαν δημοσιογράφο, μπορώ να σε ξεναγήσω μια μέρα. Σε προειδοποιώ όμως, θα δεις ένα τελείως διαφορετικό Πακιστάν!»

Γ

Οι τελευταίες ακτίνες του ήλιου αντανακλούν πορφυρές ανταύγειες πάνω στα αραβουργήματα των χαλιών. Απόψε, προς τιμήν του φίλου από την Ινδία, οργανώνεται ένα μουσάιρα, μια 'κονταρομαχία', όπου οι καλύτεροι ποιητές της πόλης συναγωνίζονται ώστε ν' αναβιώσει το αλλοτινό πνεύμα της Λαχώρης, με τις εκλεπτυσμένες παραδόσεις της μογγολικής αυλής, της αυλής εκείνης όπου ο αυτοκράτορας Τζιχανγκίρ περνούσε τις νύχτες του συνθέτοντας στίχους μαζί με τους συντρόφους του και μεθούσε με τη μουσική και τα εξάισια νέκταρ.

Παρουσιάζεται ένα θέμα και στη συνέχεια οι ποιητές, ο ένας μετά τον άλλο, αυτοσχεδιάζουν και εκτυλίσσουν έντονες εικόνες και πλούσιους ήχους μπροστά σ' ένα κοινό που παραληρεί από ενθουσιασμό και καμμιά φορά, μη αντέχοντας άλλο, διακόπτει την απαγγελία για να ξαναπιάσει από την αρχή τους πιο όμορφους στίχους. Πρώτος και καλύτερος ο Σρι Νάντα ξεσηκώνει τον ενθουσιασμό και διεκδικεί επευφημίες που οι κάτοικοι της Λαχώρης επιφυλάσσουν στον λεπτεπίλεπτο εκείνο γέροντα ο οποίος, εις πείσμα όλων, επιμένει να τον θεωρούν παιδί της πόλης. Καθισμένη δίπλα στην Ανν, η Σαμίγια την ενημερώνει:

«Στα μέρη μας, η ποίηση είναι πολύ σημαντική για ν' αναμειχθεί με άλλα θέματα. Τα ποιήματα του Σρι Νάντα είναι εκπληκτικά, επειδή πραγματεύονται ανάλαφρα θέματα ουσίας. Κάτι πολύ σπάνιο, ιδιαίτερα στην εποχή μας, όπου όλοι συζητούν σοβαρά για σοβαρά θέματα, όπως στην περίπτωση των ηθοποιών που επίτηδες κάνουν μορφασμούς φόβου ώστε ο θεατής να μην καταλάβει το κείμενο, ή των πολιτικών που μιλούν με ακόμα μεγαλύτερο στόμφο, όταν δεν έχουν απολύτως τίποτα να πουν».

Για δυο ώρες σχεδόν, ο Σρι Νάντα κρατά ξέπνοο το ακροατήριό του, και όταν τελικώς υποκλίνεται μέσα σε χειροκροτήματα, είναι τόσο χλωμός, ώστε ο Τζαβέντ Χαν τρέχει ανήσυχος κοντά του.

«Πρέπει να ξεκουραστείτε, έχετε εξαντληθεί».

Ο γέροντας γνέφει αρνητικά.

«Δεν καταλαβαίνεις, γιέ μου, ότι ο διακαής πόθος μου είναι να πεθάνω εδώ, μέσα στη δική μου πόλη; Κι αν ευτυχίσω να συμβεί αυτό, μη διανοηθείς να στείλεις τη σορό μου στην Ινδία! Θέλω να σκορπίσουν τις στάχτες μου εδώ, στον ποταμό Ραβί, όπου πηγαίναμε για μπάνιο στα νιάτα μας μαζί με τον πατέρα σου».

Στη σκηνή, οι ποιητές διαδέχονται ο ένας στον άλλο, ανάμεσά τους και γυναίκες που γίνονται δεκτές με πολύ ενθουσιασμό. Όταν ξαφνικά –η Ανν δεν πιστεύει στα μάτια της– εμφανίζεται μια σιλουέτα κρυμμένη κάτω από μαύρη μπούργκα. Την υποδέχεται μια σιωπή γεμάτη σεβασμό. Εκείνη παίρνει θέση, με όλο της το πάσο, αναγνωρίζει τη δύναμή της, αυτή που βλέπει χωρίς να τη βλέπει κανείς, αυτή που κάνει πραγματικότητα όλα τα όνειρα.

Πίσω από το μετάξι της μαντίλας που κρύβει το πρόσωπο, υψώνεται μια ζεστή φωνή, όπου η απέραντη σα-

γήνη αυτής γυναίκας –νέας, γριάς, όμορφης, άσχημης;– απελευθερώνεται και ξεχειλίζει αισθησιασμό, μιας γυναίκας τόσο ποθητής όσο και απρόσιτης.

Το ακροατήριο μαγνητίζεται, κρατά την ανάσα του. Η ποιητική βραδιά θα παραταθεί ως την αυγή, κανείς δεν διανοείται να φύγει.

Τις μικρές ώρες, οι σερβιτόροι με τα λευκά γάντια και τους μαύρους κύκλους στα μάτια, σπεύδουν να σερβίσουν το τσάι, οι προσκεκλημένοι πίνουν αμίλητοι για να μη διαλύσουν τη μαγεία... σιγά-σιγά όμως οι θόρυβοι της πόλης αρχίζουν, η γιορτή τελειώνει και είναι ώρα να γυρίσουν στα σπίτια τους.

Υ

«Λοιπόν, πώς σου φάνηκε η μεγάλη μας ποιήτρια;» ρωτά μια φωνή πίσω από την Ανν. Εκείνη στρέφεται και βλέπει τον Καρίμ συνοδευόμενο από μια γυναίκα με άσπρα μαλλιά, πολύ όμορφη.

«Να σας συστήσω τη γιαγιά μου, την μπεγκούμ Νουσράτ Σαγκίντ Χαν. Νάνι, από δω η Ανν, Γαλλίδα δημοσιογράφος που ήρθε να γράψει για το Πακιστάν, την αναδυόμενη τούτη χώρα που κατοικείται από ισλαμιστές και γυναίκες με καλυμμένο πρόσωπο. Απογοητεύτηκε οικτρά, η καημένη, αφού όλη 'μέρα σήμερα, δεν έχει δει κανέναν γενειοφόρο και η μόνη γυναίκα με καλυμμένο πρόσωπο ανάμεσα σ' όλες τις κυρίες με τα ντεκολτέ δεν είναι κάποιο θύμα του μουσουλμανικού μηχανισμού, αλλά μια σταρ που τη θαυμάζουν τα πλήθη!»

Χωρίς να δώσει σημασία στα λόγια του εγγονού της, η ηλικιωμένη γυναίκα στρέφεται στην Ανν με λαμπερό βλέμμα.

«Έρχεσαι απ' τη Γαλλία; Τη χώρα που όλοι ονειρευόμαστε! Έχω διαβάσει τόσα πολλά για την πατρίδα των ελευθεριών, των δικαιωμάτων του ανθρώπου... και της γυναίκας! Και για το Παρίσι, την πρωτεύουσα του πολιτισμού. Αν έχεις χρόνο, πέρασε να με δεις μια απ' αυτές τις 'μέρες για να μου μιλήσεις για τη χώρα σου. Κι εγώ θα σου διηγηθώ για τη Λαχώρη του άλλοτε».

Η γηραιά κυρία ξεμακραίνει με χάρη κρατώντας το μπράτσο του εγγονού της που σκύβει στοργικά προς το μέρος της.

Η Σαμίγια τους ακολουθεί με το βλέμμα.

«Μεγάλο παράδοξο, αυτός ο Καρίμ! Μπροστά στη γιαγιά του, αυτός ο κυνικός λιώνει από τρυφερότητα και περηφάνεια».

«Και με το δίκιο του. Αν υπήρχαν περισσότερες γυναίκες σαν την μπεγκούμ Νουσράτ, το Πακιστάν δεν θα ήταν σ' αυτήν την κατάσταση», παρατηρεί πλησιάζοντας ο Τζαμάλ.

Απευθύνεται έπειτα στην Ανν.

«Μπορείς να είσαι σε δυο ώρες στο λόμπι του ξενοδοχείου Ιντερκοντινένταλ; Θα είναι εκεί τρεις Αμερικανοί δημοσιογράφοι που έχουν νοικιάσει ελικόπτερο για να πετάξουν πάνω απ' τις πλημμυρισμένες περιοχές. Περισσεύει μια θέση, τους μίλησα για σένα. Συμφωνούν να πας μαζί τους. Αναχώρηση στις επτά. Εκτός, βέβαια, αν προτιμάς να κοιμηθείς...»

Κι όταν η δημοσιογράφος διαμαρτύρεται, ο Τζαμάλ προσθέτει: «Αστειεύομαι, ξέρω ότι πάνω απ' όλα είσαι επαγγελματίας!» δηλώνει μ' ένα πονηρό χαμόγελο.

Κριτική μήπως;